

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

| | |
|-------------------|----------------------|
| Schrijver | Arnoud Holleman |
| Titel | Immovably Centred |
| Jaar | 2006 |
| Uitvoering | mugmetdegoudentand / |

Copyright (C) 2006 by Arnoud Holleman

Godverdomme

1.

Een vrouw en een man op toneel.

Vrouw:

Nou, mooie boel.

Nadat de echte Adam voor het eerst z'n mond open deed is de hoeveelheid conversatie op aarde eindeloos gebleken, maar wat krijgen wij? Niks.

Alles weggegooid. Subsidie teruggegeven. Het is mislukt. *Non consumatum est.*

Mooi. Benieuwd wanneer het je wel lukt. òf het je lukt. En of ik dat in dit leven nog ga meemaken.

Man:

Ik eh...

Vrouw:

Zo ijdel. Zo slap. Zo zonder ruggegraat. Kan ik hier de boel draaiende houden terwijl jij boven je schrijftafeltje zit te huilen en je tranen vlekken maken op wat je aanstonds wederom zal verfrommelen en in de hoek zal smijten. Op die laptop van je. En Oh wat ben je ondertussen ongelukkig.

Kòn je nog maar huilen.

Denk je echt dat het iets uitmaakt, één Adam meer of minder? Dacht het niet. Maar jij denkt van wel. Je hele leven in dienst van de mensheid die daar niet op zit te wachten. Tegen de klippen op als een werkmier informatie verzamelen, verbanden leggen, betekenis geven.

Beelden maken, omwille van een idiote ambitie. Je zal en moet die eerste mens opnieuw tot leven wekken. Scheppen, creëren, realiseren, verwezenlijken, je materiaal kneden om van niets tot iets komen.

Godje spelen. Dat is het. Of je God zelf bent.

Nou mensheid, helaas, het is God niet gelukt vandaag, dus ik zou zeggen, stroop de mouwen zelf op, schortje voor en kleien maar.

(vrouw knijpt en masseert zichzelf. Neemt verschillende poses aan.)

Ben ik al wat?

(De man blijft stil voor zich uit staren)

Het is zo simpel: Gebogen pose linkerhand geopend en gestrekt voor het lichaam langs in de richting van de rechterknie, de linkerschouder voorwaarts het hoofd daar onnatuurlijk ver naar toe genegen, linker standbeen licht gebogen rechterbeen iets opgetild, de rechtervoet ondersteund door een brok steen van ongeveer dertig centimeter hoog, rechter arm langs het lichaam hangend met de wijsvinger wijzend naar de rechter hiel. Alles naar binnen gedraaid. Zich afkerend van alles. En iedereen.

(De vrouw staat in de door haar beschreven pose)

Voilà, simple comme bonjour.

Terwijl er een atoombom tussen Rodin en jou in zit.

Maar goed, als jij je materiaal niet achter elkaar kan krijgen zal ik het wel doen. Naar eigen inzicht.

Ik vraag me af waarom jij al die jaren eigenlijk zo vrijwillig hebt meewerkt aan wat uiteindelijk je eigen ondergang zal zijn. Want eigenlijk weet je het zelf best. Zie je

ook wel dat het met je carrière niet echt lekker gaat, dat je je brood in anonimiteit verdienen moet. Maar wat kun je anders? Denk jij.

Je bent kunstenaar en je maakt kunst, denk jij. Daar heb je voor gekozen. Je gaat elke dag naar je studio en produceert. Het is belangrijk dat je dingen maakt, tekent, schildert, boetseert, hakt, fotografeert, filmt, monteert: het zijn beelden die *jouw* visie op de wereld en de levenshouding die daar bijhoort uitdragen.

En wanneer het visueel niet vlotten wil, schrijf je het op. *In den beginne was het woord*, dus hoppaké. Visueel of literair; jij *zal* de wereld jouw beelden schenken.

En de wereld maar wachten.

Om het over mij maar niet te hebben.

En op dagen dat er ook geen inkt in het potje zit, dan ruim je op. Het op orde houden van je atelier is een kunstvorm op zich, want het is niet zo groot. Als ik jou in je atelier bezig zie, zie ik door de jaren heen niets anders dan een eindeloze stroom van veelal dezelfde spullen door je handen gaan, in een ruimte van nog geen zes bij zes meter. Die stroom van spullen wordt opgestuwd door een op de keper beschouwd stilstaand idee dat jij er 'iets' mee moet 'doen'. Wat dat is kan je niet benoemen, maar je herkent wel wanneer dat 'iets' onder je handen ontstaat.

Jij volgt je intuïtie. Denken is in dit proces een zonde. Je denken is meer een denken dat aan het denken vooraf gaat. Denk jij.

Ik trek het niet meer.

Denken dat aan denken vooraf gaat? Het zou veel moediger van je zijn om je gemoedstoestand op die momenten van vermeend zelfinzicht als vegetatief te omschrijven. Want consequenties trekken ho maar. Jouw werk is één grote artistieke omgebouwde overlevingsstrategie. Je filosofietjes zijn nooit meer dan wikipedia-gewouwel over onbewust gemaakte stappen in je leven.

Ik hoor het wel hoor, dat geprevel als je bezig bent. Op zich betekenisloze handelingen, zoals het zetten van een potloodstreep, het knippen met een schaar, het bij elkaar leggen van twee krantenfoto's, een beweging van je hand in een hoop klei, krijgen in jouw beleving een documentaire allure, compleet met een innerlijke *voiceover*. Jij zit jezelf moed in te praten.

Zo moet het. Kijk. Zo. Zie je? Goed zo. Je kunt het. Dat is wat je tegen jezelf zegt.

Normaal gesproken is die *voiceover* kalm en gedragen als in een solide natuurdocumentaire over hertjes op de Veluwe, maar hoe meer je behoefte aan zelfbevestiging hebt, hoe meer die stem verandert in die van een opgewonden sportverslaggever: Theo Koomen, de man door wie radio televisie werd. De geflipte priester die de sport tot eredienst verhief. De man wiens memoires *God Bewaar Me* heten. Een icoon uit je jeugd, die in 1984 na de wedstrijd FC Twente – MVV tegen een tegenligger knalde en op slag dood was. Maar niet in jouw hoofd.

Theo Koomen geeft jouw handelingen als vanzelf de allure van een historisch gebeurtenis mee: *Ja dames en heren hij pakt iets uit de stapel die voor hem ligt, wat is het, het is een foto het is een foto van zichzelf en hij pakt de schaar de vraag is dus niet of hij zal knippen maar waar hij zal knippen en wanneer en daar gaat de schaar al het papier in en hij knipt zichzelf finaal doormidden en het is raak! Dwars over de volle lengte van zijn gezicht!! Werkelijk geniaal!!! Wat een betekenis en ontroerend staaltje vakwerk en genot om mee te maken beste mensen!!!!*

Maakt niet uit of je aan het scheppen bent of een patience legt. Bij de afwezigheid van een vastomlijnd en sturend thema, vertel jij jezelf, en mij, en al die anderen, jaar in jaar uit dat je *Homo Ludens* bent, een mens van de spelende soort. Toe maar, je doet wat je leuk vindt en de betekenis komt achteraf wel. Je *durft* geen visie te hebben, denk jij.

Op die manier is je werk een remspoor van soms gelukkig soms ongelukkig uitgedachte goede bedoelingen en jij houdt jezelf voor dat je pogingen uiteindelijk, op de zeer lange termijn, waarschijnlijk pas na je dood, tot een coherent oeuvre zullen

leiden. Dat is althans de gedachte waar jij jezelf aan vastklampt, want de werkelijkheid is ondertussen zo dat bitter weinig van je werk zijn weg naar buiten vindt. Jouw talent wordt niet gesteund door dat andere talent, om anderen tot medeplichtigheid aan te zetten. Jouw werk bestaat, tussen miljoenen kunstwerken van tienduizenden andere kunstenaars. En daar is het wel een beetje mee gezegd. En jij weet dat. Dondersgoed. Als het al een onderdeel is van een groter netwerk van museumdirecteuren, galeriehouders, curatoren en journalisten, dan in zeer beperkte mate. Je telefoon gaat weinig. Als wij naar de film gaan kan jij je mobieltje rustig aan laten staan.

Zo gaat het al jaren, maar slechts af en toe betrap jij jezelf op een vaag besef dat het zo waarschijnlijk ook nog jaren door zal gaan. Een heel enkele keer maar durf jij jezelf dan de vraag te stellen of jij jezelf nog zou kunnen verrassen, maar voor je daar antwoord op kan geven ben je alweer *in denial* teruggevallen.

Ik denk van niet. Weet zeker van niet, dat jij jezelf ooit nog zal kunnen verrassen. Ik geloof dat wanneer je langdurig wordt blootgesteld aan bepaalde omstandigheden, er psychologische mechanismes in werking treden, die als een soort overlevingstactiek onderdeel worden van de eigen moraal. Zeker wanneer ze zich zoals in jouw geval voordoen als de 'positieve waarden' van het kunstenaarschap. Daarmee verberg je voor jezelf en voor anderen dat het nobele streven naar het hogere slechts grootheidswanen zijn die voortkomen uit een ordinaire strijd om te overleven. Daardoor is verandering extra moeilijk, want wie zal er ooit tegen de hooggestemdheid van de kunst bezwaar willen maken?

Dit gezegd hebbende zijn we op een punt aangekomen dat jij moet erkennen dat zowel jouw grootheidswanen als de aanhoudende gevoelens van zondigheid, nietigheid en schuld die daarmee gepaard gaan overlevingstactieken zijn van iemand die in permanente staat van beleg verkeert. Jij moet in je leven het idee behouden dat je controle kan uitoefenen op je eigen situatie. Wanneer jij immers zou erkennen dat je situatie niet door jezelf, maar door anderen of door omstandigheden bepaald worden, dan zou je geestelijk het loodje leggen.

Maar, maakt het iets uit? Zelfs al zou jij erkennen de werkelijkheid niet onder ogen te willen zien, laat jij de betekenis daarvan niet werkelijk tot je doordringen: *all you do is re-arranging the deckchairs on the Titanic*. Want dan zou je immers moeten erkennen dat jouw leven zoals je het tot nu toe geleefd hebt berust op waanideeën, die zich in de loop der jaren niet in de buitenwereld als werkelijkheid gemanifesteerd hebben.

Je kunt niet terug, maar ook niet vooruit. Muurvast.

Was ballerina geworden. Had je de goeie raad die Sonia Gaskell danseresjes in opleiding meegaf ter harte kunnen nemen: *Maisjes, als je falt, altaid wat fan maken*.

Het enige wat jij nu nog zou kunnen doen is te besluiten om die overlevingstactiek die jou al die jaren in haar greep heeft gehouden, het laveren tussen groothedswaan en het gevoel van totale mislukking, tot thema van je werk te verheffen. Dat is het enige 'iets' wat jij werkelijk moet 'doen' om er toch nog 'iets' van te 'maken'. *Use your defect*. Altijd wat van maken. Maar of dat ook ooit een grotere betekenis heeft of zal krijgen buiten jezelf en buiten de muren van je atelier, of het dan de werkelijkheid of een waan laat zien, of jij behalve geroepen ook uitverkoren bent, zal mij worst zijn.

Ik vind het allemaal goed, als het maar niet onder m'n neus is.

Je eten staat in het kookboek.

Vrouw af.

Man:

Godverdomme.

2.

Vrouw komt weer op.

Vrouw:

Ik ben niet pedant. Het is gewoon zo.

Het begin idee was gewoon niet goed. Een acteur als levend standbeeld op toneel.

Adam, de eerste mens, vereeuwigd op het moment dat ie het bewustzijn van God door de neus krijgt ingeblazen. Wie zit daar nu nog op te wachten?

Maar nee hoor, Michelangelo deed het. Rodin keek dat af en deed het zelf ook en dus kijk jij af bij Rodin en zal jij het ook doen. Voor minder doe je het niet. Maar dan wel anders natuurlijk, apart, eigensoortig, van dat je zegt hé... de tijdgeest bij de lurven.

Als tijdgeest onvermogen is heb je hem precies bij de kladden.

Eigentijds hoor. Wat je op de Dam ziet, maar dan hier. En piemelnaakt natuurlijk.

Doe je als Adam voor het eerst je ogen open, is alles wat je voor je ziet je voeten, wat stoeptegels en je lul.

Nou heeft dingetje die het zou spelen gelukkig een grote Saab voor de deur staan, dus het publiek zou zich vanzelf wel vermaken, maar ik geef het je te doen. Behalve bijbelse verwondering moest ie ook een hoop brons van 310 kilo uitbeelden. Een mens, maar hol. Zonder organen zoals wij. Met een bewustzijn als een archief, een Wunderkammer, een database, waar alles waar het beeld en het scheppingsverhaal naar verwijzen, en alles wat dat ooit bij wie dan ook heeft losgemaakt zou zijn terug te vinden. Anderhalf uur lang mooie dingen oplepelen over wat dat standbeeld allemaal denkt en voelt, over wat er letterlijk allemaal door zijn holle zelfje heen gaat en zich afvraagt wat al die mensen die naar hem kijken nou werkelijk in hem zien. Een mens, die zou willen leven, of een bronzen Willy Wonkadrol klaar om te worden omgesmolten?

Als dat geen zelfportret is.

Ambitieuus, voor iemand die zegt geen visie te *durven* hebben.

Geen wonder dat dingetje na de eerste lezing met wapperende haren het pand verliet.

Een klikobak van losse flarden die allemaal o zo interessant zijn, maar een regie ontberen.

Je staat gewoon niet boven je materiaal.

Man:

Godverdomme.

Vrouw:

Adam zegt godverdomme, maar blijft steken in zijn eerste klankdistributie. Dat is hoever je bent gekomen. Één woord, de rest appeltje D. Zo'n berg research, maar geen personage om het aan op te hangen. Geen drama of psychologische ontwikkeling. Niks.

En om dat te verbloemen laag over laag over laag over laag.... Uien hebben lagen!

Had gewoon tegen dingetje gezegd. Jij bent de Adam van Rodin. Niet de Adam in Parijs; niet de Adam in New York; niet die in Kyoto; of in Philadelphia; of Perth; Jij staat in Zwolle.

Of all places sta jij in Zwolle.

Je staat op het Grote Kerkplein. Als ze tegen je aanzeiken weet je dat het weekend voor de deur staat. Achter je de caféwand met Snackbar Domino waar ze de patatjes oorlog halen waarvan ze de pindaus aan je reet smeren en de mayonaise aan je eikel.

Daar had dingetje mee uit de voeten gekund. Had het onontkoombaar gemaakt.

Had Adam die boom om laten zagen. Als je op voorhand weet dat je niet van de appel mag eten omdat die aan de boom van het goed en kwaad hangt, dan ben je toch al in staat om onderscheid tussen goed en kwaad te maken? Dus wat lult God nou? Of die *ghostwriters* van hem. Demystificeren die handel.

Had er een gids in geschreven, zo'n trut met een kippenkontencoupe, die leeft op de titel van d'r man en op je af komt lopen terwijl je geen kant op kunt met een groepje nette mensen achter der aan die ook alleen maar naar je kijken om zich van de rest te onderscheiden.

Ja, we staan hier bij Adam, de eerste mens, en dat is heel heel toepasselijk want Zwolle is hier ook min of meer ontstaan op deze plek. In wawawa kwamen hier kooplui op weg naar zusenmezo en hebben toen hier, op een doorwawawaadbare plek hun kampement opgeslagen en er ook een hi ha houten kerkje bijgebouwd, waar nu de grote kerk staat. Het stadhuis daarnaast was vroeger crême maar dat is na historisch onderzoek onjuist gebleken vandaar dat het nu mi ma mauve is. De nieuwe vleugel refereert met z'n entreebogen aan de gewelven onder de grond terwijl de daklijn juist weer heel leuk overeen komt met de daklijst van het gebouw ernaast wat tot wawadrieëndertig gediend heeft als hotseflots en daarna lommerd werd, waar de lombardsteeg haar naam nog aan te danken heeft. Komt U verder?

Er is wel over nagedacht, hoor je er nog een zeggen.

Daar kun je als acteur wat mee. Overgeleverd zijn aan dit soort achterlijk gezwam. Dat is een werkelijkheid waar je wel eens uit wil als je er al meer dan veertig jaar in zit opgesloten, om het maar niet te hebben over de duiven die op je kop schijten. Als acteur heb je dan tenminste iets om te spelen, om tegen in opstand te komen, zoals de echte Adam ook tegen zijn schepper in opstand is gekomen. Want als dat denken is kun je beter op vier mei twee minuten praten en de rest van het jaar je bek houden!

(Vrouw is tijdje stil en kijkt op haar horloge)

Maar nee hoor, het moest hoogstemder, fijnbesnaarder. Het moest over *kunst* gaan.
Voor minder doen we het niet. Geen brons maar goud in handen.

(Ze laat haar onberingde vingers zien)

Het enige goud hier in huis ligt al maanden bij de lommerd.

(Ze gaat af en komt weer op)

3.

Vrouw:

Stel dat roem de som van alle misverstanden is die zich rond een nieuwe naam verzamelen, is het *uitblijven* van roem dan gebaseerd op meer of minder misverstand?

Man:

Ik eh...

Vrouw:

Ik zal het je vertellen. In elk huis staan ze wel. Het rijtje kunstboeken waar niemand ooit in kijkt. Ooit gekocht in een opwelling, in plaats van een CD, een nieuw bloesje of een bos bloemen. Omdat je een tentoonstelling bezocht hebt die indruk op je gemaakt heeft en waarvan je hoopt dat de herinnering levend zal blijven door de catalogus ervan te kopen. Zo ook bij jouw, in je ouderlijk huis. Je bent veertien, je moeder is dan drieënvijftig. Toen je moeder dertig was en ongetrouwd nog, ging zij op de brommer op vakantie, naar de Rivièra. Lekker *savoir vivre!* Zalig! Op de terugweg doet ze Parijs aan en bezoekt daar Musée Rodin. Ze koopt een kaartje, gaat naar binnen, deurtje open, en is diep onder de indruk van de meester wiens naam in die jaren een doorstart maakt naar het soort onsterfelijkheid wat we tegenwoordig als *branding* kennen: de naam belangrijker dan wat er op het knaapje hangt. Wat het werk van Rodin werkelijk bij je moeder teweeg brengt weten we niet, zelf heeft ze geen artisiteke aspiraties, ze houdt ook geen dagboek bij, maar we weten wel dat zij in het museumwinkeltje links van de ingang twee boeken koopt, ze ergens tussen haar kampeerspullen achter op de brommer propt en mee terug neemt naar Den Haag, ze daar wellicht nog een paar keer inkijkt, ze dan in de boekenkast zet en langzaamaan vergeet. De jaren gaan voorbij en de boeken worden alleen nog uit de kast gehaald bij verhuizingen. Hoewel ze zich er al bij neergelegd heeft dat ze haar leven lang alleen zal blijven, vindt ze op de valreep een man, bij wie ze zich thuis voelt. Ze trouwen en veertien jaar na jouw geboorte zijn de twee boeken uit Parijs terecht gekomen op de onderste plank van de boekenkast. Diep in de provincie. Waar ze door jou op een goeie – of kwaai – dag worden gevonden.

Want wat deed jij toen je veertien was? Je lag op de grond. Ga eens liggen

Man:

Ik eh..

Vrouw:

Liggen!

(man gaat liggen)

Vrouw:

Je ligt. Je weet je letterlijk geen houding aan te nemen. Met jezelf niet, met de wereld niet en met het leven wat die twee met elkaar moet gaan verbinden al helemaal niet. Daarom lig je daar, op de grond, bij voorkeur op lange saaie zondagmiddagen. Je voelt de kouwe plavuizen door je kleren heen.

En als je moeder uit de keuken roept *In Godsnaam doe iets!* klinkt dat van ver, heel ver weg. Zij kan niet bevroeden dat je op dat moment op het punt staat iets te doen – en nog in Gods naam ook – dat de rest van je verdere leven zal bepalen.

Je ogen glijden over de ruggen van de boeken, waarachter zich stuk voor stuk onbekende, bedreigende werelden verschuilen, omdat je ze niet kent, behalve dan *De Kabouter* van Rien Poortvliet. Je gaat dit keer aan die opvallende rooie rug voorbij en stopt bij de twee boeken die je moeder ooit de moeite waard heeft gevonden om op de brommer van Parijs mee naar Den Haag te nemen. Je pakt ze uit de kast en bekijkt ze. De ruggen zijn verkleurd, het bindwerk ongeknakt. Je pakt het grootste boek als eerst. *Rodin*, staat er. Die ken je. En de foto op de voorkant ken je ook. In de stad waar je naar school gaat staat dat beeld voor de ingang van het museum: Balzac. Geen idee wie dat is. Weet jij veel dat *de chroniqueur van Parijs* daar op die plek in de provincie niks met zijn omgeving te maken heeft. Weet jij veel dat het beeld van Balzac bij oplevering een rel veroorzaakt heeft waar de honden geen brood van lusten. Weet jij veel dat dit exemplaar van Balzac pas vijftig jaar na Rodin z'n dood gegoten is, in het jaar dat jij zelf geboren bent. Jij weet helemaal niks nog. Je ligt op de grond, je bent

veertien, bent laat met alles, moet je eerste orgasme nog krijgen en bent voorlopig alleen onder de indruk van het theatrale pathos van de pose van Balzac, de schrijver van *La Comedie Humaine*, waar je ook nog nooit van gehoord hebt, maar waar je zonder het te weten al deel van uitmaakt. En hoe!

(foto's uit het boek verschijnen op de achtergrond)

Het is een fotoboek, uit de jaren vijftig van de vorige eeuw. De beelden van Rodin zijn in zwart/wit gefotografeerd en volgens de mode van die tijd is het contrast tussen licht en donker sterk aangezet. Theaterlicht, waardoor de existentiële nood van de lichaamshoudingen nog eens extra benadrukt worden. De beelden lijken allemaal te vallen, zich niet van de zwaartekracht los te kunnen maken. Net als jij, die daar ligt op de grond, in *savāsana – dead body posture* – maar geen yogaleraar in de buurt om je dat te vertellen. Je vindt de foto's mooi en houdt van Rodin.

Het andere boek is minder duidelijk. De cover is egaal donkerblauw en op de zwarte rug staat in dofgeworden gouden letters: Rainer Maria Rilke ~ Rodin. De laatste ken je, maar wie de eerste is? Wederom geen idee. Is het een man? Wat doet dan die meisjesnaam in het midden? Of zijn het drie personen, Rainer, Maria en Rilke die over Rodin schrijven? Zijn het de drie kinderen van Rodin? Je snapt het niet. Als je het boek openslaat is er alleen tekst. In het Duits. Je spreekt geen Duits. Nog niet gehad op school. Volgend jaar pas. Als je het fotoboek van Rodin niet gelijktijdig uit de kast had gepakt had je dit boek nooit ingekeken, maar nu je ze samen bekijkt, ben je nieuwsgierig naar wat er staat. Misschien niet eens zozeer om wat er staat, maar of het je lukt om Duits te begrijpen.

Op het schutblad staan twee motto's waarvan één in het engels: *The Hero is he who is immovably centered.*

Van de acht woorden snap je er zeven. Zelf onbewegelijk op de grond is *immovably* het enige woord wat je niet kent. Het tweede motto is in het Duits. Je ogen lezen: *Die Schriftsteller wirken durch Worte... die Bildhauer aber durch Taten...*

Van de tien woorden snap je er één: Bildhauer. Beeldhouwer. Het woord resoneert met de plaatjes uit het andere boek, dat nog opengeslagen naast je ligt op de plavuizen. Beeldhouwen. Het is een uitvergroting van je eigen hobby: Timmeren, knutselen met waardeloos materiaal, muppets maken van schuimrubber en papier maché. Zelfs vrouwenwerk als haken en breien zijn je lief. Wat de natuur van die creativiteit is weet je echter niet.

Altaaid wat fan maken. Dat je dat negatief kunt uitleggen zal nog jaren verborgen voor je blijven.

De strekking van het motto, dat woord en beeld verschillende domeinen zijn, ontgaat je. Je slaat de pagina om en begint te lezen. Hardop, fonetisch. Verbaasd hoor je hoe er plotseling Duitse woorden uit je eigen Nederlandse mond kunnen komen.

Rodin war einsam vor seinem Ruhm. Und der Ruhm, der kam, hat ihn vielleicht noch einsamer gemacht. Denn Ruhm ist schließlich nur den Inbegriff aller Mißverständnisse, die sich um einen neuen Namen sammeln.

De klanken zijn er. De betekenis komt met vertraging binnen, als een mongooltje achter de optocht. Het begrijpen van die betekenis wordt echter alleen gevierd op taalniveau: Duits is eigenlijk best makkelijk!

De werkelijke betekenis, de relatie tussen Rilkes woorden en het leven van Rodin dat er in wordt samengevat, gaat aan je voorbij.

Wat er daarna gebeurt is a-theatraal, want er gebeurt namelijk niks. Je ligt op de grond voor de boekenkast en zet de twee boeken terug op hun plek. Uit verveling heb je ze ingekeken en ogenschijnlijk even verveeld heb je ze teruggezet.

Wat er echter onder die handeling gebeurt, is dat jij je volledig identificeert met Rodin, wiens werk en leven en roem het tegenovergestelde zijn van de lethargie waarin jij je op dat moment bevindt. Rodin, dat ben ik – denk jij. En als ik het niet ben wil ik het worden. Hem wil ik zijn. Hij wordt je voorbeeld. En dat komt niet alleen

door het fotoboek met reproducties van zijn *Taten*, maar meer nog door de *Worte* van Rilke *over* Rodin. Al heeft het Duits je van de letterlijke betekenis weggehouden, je begrijpt des te beter de inzet van het boek: geschreven vanuit een grenzeloze verering voor het genie Rodin. Zijn genialiteit wordt niet zozeer bevestigd door zijn werk, maar door hoe Rodin door Rilke wordt verheerlijkt.

Zo'n soort *Ruhm*, dat lijkt je wel wat, want *einsam* dat ben je al.

Al kun je de stem van Rilke niet letterlijk verstaan, het is een stem die bij het lezen is gaan resoneren met een gemoedstoestand onder taalniveau om er uiteindelijk mee te versmelten.

Dat moment daar op die vloer bij de onderste plank van de boekenkast, is het moment waarop jij je bewustzijn krijgt ingeblazen.

Het is je tweede stem die voor het eerst zijn mond open doet.

Het is alleen niet zo dat je opspringt en rondhuppelend om je heen kijkt, alles voor het eerst in werkelijke gedaante ziet, Eureka roept en weet wat je met je leven aan moet. De grote klokken in dat klooster diep in jezelf hangen roerloos stil. Je tweede stem praat op je in op een frequentie die jij met je oren niet horen kan. Je blijft gewoon liggen waar je ligt.

Man:

Ik eh... snap het niet.

Vrouw:

Is het enige wat je liggend op de vloer aan eigen gedachten kunt formuleren. Maar vanaf dat moment ben je gespleten. Niet meer alleen. Een alleenstaande ouder, baby en min tegelijk. Als niemand ziet hoe bijzonder jij bent, zal zij het je vertellen. Maar of zij het beste met je voorheeft valt nog te bezien.

Vanaf dat moment daar op de vloer jongleert ze met eerste, tweede en derde persoon enkelvoud. Permanent. Sta je 's ochtends op, zegt zij: *Wat bijzonder, nu staat hij op. Zal hij scheppen?* Voel je je miskend door het uitblijven van complimenten en bevestiging door anderen, zegt zij: wacht maar tot *jij* beroemd bent, *jouw* tijd komt nog wel. Het is een vertaalmachine. Terwijl jij je verbaasde over Duitse klanken die uit je mond kwamen heeft zij die eerste drie zinnen Rilke als volgt in je opgeslagen:

Ik was eenzaam voordat *ik* beroemd werd. En de roem die kwam heeft *mij* nog eenzamer gemaakt. Want roem is de som van alle misverstanden die zich rondom een nieuwe naam verzamelen.

Die nieuwe naam ben jij.

Je koers is gezet. Beroemd zul je worden. Je zult iets doen, in Gods naam.

Alleen beroemd ben je nog niet. Voorlopig ben je een vreemde in je eigen leven. Een toerist die het authentieke van elke situatie vernietigt door zijn eigen aanwezigheid.

Jouw drama is dat die woorden waar jij naar leeft voor een ander zijn opgeschreven. Jij hebt ze maar te leen, maar gelooft er in alsof Rilke persoonlijk zich over je heen buigt, daar op de plavuizen vloer bij de onderste boekenplank, en je zal optillen naar de onsterfelijkheid.

In plaats van iets dat zich opent en creativiteit laat bloeien, gaat er een wereld voor je dicht. *De wereld*. Dat moment daar op de vloer is het moment waarop jij jezelf van de buitenwereld afsluit.

Blijft de som van alle misverstanden over.

Je denkt voor de daadkracht van beeld te kiezen, door in de voetsporen van Rodin te treden, maar in werkelijkheid kies je voor het woord. Met dank aan Rilke. Zolang jij je daar niet bewust van bent staat je leven in dienst van dat misverstand. Je gaat naar de kunstakademie, ouwe stijl. Het Beaux Art model uit de tijd van Rodin, waar hij tot

drie keer toe is afgewezen. Je laat je vijf jaar lang achterhaald onderwijs welgevallen. Je tweede stem sleept je er wel door heen.

Hij kan het mensen. Hier ligt een taak zo groot als de wereld waar hij alleen voor staat. Hij voelt zich geroepen, terwijl hij voorlopig niet meer is dan een onbekende die zijn roem met hard werken in anonimiteit verdienen moet. Een overtuiging, diep in innerlijke rust verankerd, leidt hem de weg. In zijn onpeilbare geduld openbaart zich zijn grote talent en diepe verbondenheid met de natuur – veel verder reikend dan de begrenzing van zijn naam of lichaam – zoals het grote geduld en al het goede van de natuur zelf in het winters niks begint om van daar uit de lange weg naar zomerse overvloed te gaan.

En ondertussen sla je nog geen deuk in een pakje boter. Blijft de som van alle misverstanden over. Die tweede stem bestaat niet buiten jezelf en wat zij tegen je zegt al helemaal niet.

Godverdomme, wat sneu.

(vrouw gaat af, bedenkt zich, komt weer terug)

4.

Vrouw:

Als ik zeg 11 september wat zeg jij dan?

Man:

HEMA.

Vrouw:

HEMA?

Man:

Op weg naar de worst.

Vrouw:

Ik niet. Bij 11 september moet ik meteen denken aan negentienhonderd en twee.

Waar de ontbijttafel al niet goed voor is, of het borreltje voor het eten. Tot in bed heb ik ze aangehoord, al die dagelijkse monoloogjes.

Man:

Ik eh..

Vrouw:

Feitenbreier.

Op 11 september 1902 krijgt Rodin een brief. Van Rainer Maria Rilke. Totaal overbodig want de 10 dagen daarvoor hebben zij elkaar elke dag gezien. Maar toch, een brief. Taalbarrière. Rodin spreekt geen Duits en Rilke is zo fijnbesnaard dat hij zich onmogelijk *al pratend* in een vreemde taal zou kunnen uitdrukken. Daarom schrijft hij.

Mijn dierbare meester, U zult het ongetwijfeld nogal vreemd vinden dat ik U begin te schrijven, nu U (in de grootheid van uw goedheid) mij de mogelijkheid hebt gegeven U zo dikwijls te bezoeken. Maar iedere keer voel ik in uw aanwezigheid de onvolmaaktheid van mijn tong als een ziekte die mij van U gescheiden houdt, zelfs op het moment dat ik zo dichtbij ben.

Twee weken daarvoor is Rilke in Parijs aangekomen om een monografie over Rodin te schrijven voor een Duitse uitgever. Eind augustus komt hij aan, draalt een paar dagen en op 1 september meldt Rilke zich bij Rodin. Rodin doet open, deurtje open, en zegt...

En zegt...!

Man:

Alô?

Vrouw:

En Rilke zegt:

Ah, mein geliebter maître!

Rilke hup naar binnen, deurtje dicht. Rodin is 62, Rilke 27.

De dag dat ik U ontmoet benoem ik als een van de gelukkigste van mijn leven. Ik ben desperate op zoek naar iemand om tegen op te kijken. De droefheid van mijn jeugd is dat ik denk dat alle grote mensen lang geleden gestorven zijn en dat er in deze vreemde wereld geen moeder is, geen meester, geen held. U bent in mijn ogen de enige mens op aarde die zich vanuit de volheid van zijn evenwicht en kracht in harmonie met zijn werk opricht. Terwijl ik zonder de gave van de selectie ben, een heen en weer gedraaide spiegel waaruit alle beelden naar buiten vallen. Alles jaagt door me heen, het belangrijkste en het onbeduidendste, en er kan zich in mij maar geen kern vormen, geen vaste plaats: ik ben slechts het schouwtoneel van een reeks innerlijke ontmoetingen, een lege huls, een doorgang in plaats van een huis!

Heel mijn leven is veranderd sinds ik weet dat U bestaat. En dat U mij Uw nabijheid toestaat. Want het is niet alleen om een studie aan U te wijden dat ik hier gekomen ben, ik ben ook gekomen met de vraag hoe te leven.

Hoe moet je leven?

Waarop U antwoordt:

Zeg het dan...

Man:

Travailler... Toujours travailler...

Vrouw:

Ah. Arbeid. En geduld. Ik ben vol dankbaarheid en vreugde. Ik beseft dat werken leven zonder doodgaan is. Vanaf mijn vroegste jeugd heb ik dit gewild. Bij U kan men niet verdwalen. Ik voel dat de zware rijkdom die U op mijn hart hebt gelegd, bij me zal blijven en dat in de wederopstanding van mijn gedichten heel deze raadselachtige tijd zich zal opdringen. Uw werk heeft mij waardig bevonden om aan mijn ogen steeds nieuwe schoonheden te openbaren die ik een dag eerder nog niet had kunnen zien. Schoonheid door schoonheid.

Eens zal ik het publiek vinden dat behoefte zal hebben aan mijn woorden; want ik weet stelliger dan ooit te voren, dat iedereen die leeft U nodig heeft en dat het zeer goede Nieuws van uw bestaan het Evangelie is waarmee onze dagen aan de eeuwigheid raken.

Kortom, *kukeleku*, Rilke werpt zich op als apostel van Rodin, doet wat hij hem opdraagt en werk zich uit de naad. Drie maanden later is de monografie een hagiografie geworden. Eerste zin wawawa. Tweede zin ook wawawa en derde zin *Want roem is tenslotte slechts de som van alle misverstanden die zich rond een nieuwe naam verzamelen.*

Misverstanden. Wat een inzicht. Dieptragisch dat ie daarbij zijn eigen inspanningen buiten beschouwing laat. Godverdomme in diezelfde brief schrijft Rilke dat hij en zijn vrouw hun dochtertje van de hand hebben gedaan! En Rodin heeft precies hetzelfde gedaan. Alles voor de kunst. Allemaal omdat zo'n ouwe bok gezegd heeft *Werreke werreke werreke*.

Hij denkt, er zijn mensen die het kunnen, mensen die het geluk en de grootte van het leven in relaties met anderen onderbrengen en van daaruit tot zichzelf groeien. Maar ik niet. Ik ben ten diepste eenzaam en het is niet voor mij bestemd om in groepen te leven. Hij zou iedereen willen vergeten, zijn vrouw en zijn kind en alle, alle namen en contacten en gemeenschappelijke dingen en verwachtingen die met andere mensen verbonden zijn. En hij herkent dat in Rodin. En jij op jouw beurt in die twee. Uit elke betrekking met anderen schuilt voor jullie gevaar en een vijandschap jegens jullie artiesteke ambities.

Wat ben ik die jou na staat meer dan bezoek dat maar niet weg wil gaan?

Godverdomme. Ik ben toch ook mensheid. Maar nee hoor, dan komt de werkelijkheid wel heel dichtbij.

Die blinde vlek krijg je d'r niet uit op zestig graden.

Nou, ik stap maar eens op. De tijd vliegt, kent geen gezelligheid.

Je kunt er allemaal veel over zeggen, en geniaal of niet, het beste aan God en Rilke en Rodin is toch dat ze voorbij zijn. Bange mannen. Demodé. Passé. Fini. Niet meer aan de hand.

Nu jij nog.

Mocht je zelfmoord overwegen, ik kom niet op je begrafenis.

(vrouw af, man staart voor zich uit)